

Projekt

z dnia 16 listopada 2020 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W KLIMONTOWIE**

z dnia 2020 r.

w sprawie przyjęcia programu współpracy Miasta i Gminy Klimontów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok

Na podstawie art. 18 ust. 2, pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 713 z późn. zm.) oraz art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1057 z późn. zm.) Rada Miejska w Klimontowie uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się program współpracy Miasta i Gminy Klimontów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi.

§ 3. Traci moc uchwała Nr XVII/122/2019 Rady Gminy w Klimontowie z dnia 30 grudnia 2019 r. w sprawie przyjęcia programu współpracy Gminy Klimontów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2020 r.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

**PROGRAM WSPÓŁPRACY MIASTA I GMINY KLIMONTÓW Z ORGANIZACJAMI
POZARZĄDOWYMI ORAZ INNYMI PODMIOTAMI PROWADZĄCYMI DZIAŁALNOŚĆ POŻYTKU
PUBLICZNEGO NA 2021 ROK**

**Rozdział 1.
Uwagi ogólne**

§ 1. Ilekroć w Programie jest mowa o:

1. „ustawie” - rozumie się przez to ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 1057),
2. „uchwale” - rozumie się przez to uchwałę, do której załącznikiem jest Program,
3. „gminie” - rozumie się przez to Miasto i Gminę Klimontów,
4. „organizacjach pozarządowych” - rozumie się przez to organizacje pozarządowe oraz inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, o których mowa w art. 3 ustawy,
5. „konkursie” - rozumie się przez to otwarty konkurs ofert, o którym mowa w art. 11 ust. 2 i w art.13 ustawy.

**Rozdział 2.
Cele programu**

§ 2. 1. Celami Roczego Programu Współpracy będą przede wszystkim:

- 1) Wzmocnienie potencjału Organizacji,
- 2) Rozwijanie partnerstwa publiczno – społecznego,
- 3) Wspieranie inicjatyw, nowatorskich pomysłów i rozwiązań zwiększających świadomość społeczeństwa obywatelskiego.

2. Celem Programu współpracy Miasta i Gminy Klimontów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok jest:

- 1) wzmacnianie w świadomości społeczności lokalnej poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie oraz jej tradycje,
- 2) tworzenie warunków do zwiększenia aktywności społecznej mieszkańców,
- 3) podejmowanie efektywnych działań na rzecz mieszkańców,
- 4) uzupełnienie działań gminy w zakresie nie obejmowanym przez strukturę samorządowe,
- 5) zwiększenie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów,

Rozdział 3.

§ 3. Działania władz samorządowych i organizacji pozarządowych uzupełniają się, tworząc efektywne i skuteczne działania na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców. Zasady współpracy opierają się o kompetencje jednostek samorządu terytorialnego wynikające z ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 1057), oraz z innych ustaw, a także wynikają z zasad:

- pomocniczości,
- suwerenności stron,
- partnerstwa,

- efektywności,
- uczciwej konkurencji,
- jawności.

Rozdział 4. Przedmiot współpracy

§ 4. Przedmiotem współpracy władz Miasta i Gminy Klimontów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego jest:

1. realizacja zadań gminy określonych w ustawach,
2. podwyższanie efektywności działań kierowanych do mieszkańców gminy, tworzenie systemowych rozwiązań ważnych problemów społecznych,
3. określanie potrzeb społecznych i sposobu ich zaspakajania
4. konsultowanie aktów prawa lokalnego z zakresu działalności organizacji pożytku publicznego.

Rozdział 5. Podmioty programu współpracy

§ 5. Program współpracy dotyczy działających na terenie Miasta i Gminy Klimontów organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego.

Rozdział 6. Obszary i zadania Programu

§ 6. Ustala się następujące obszary współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi:

- 1) pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
- 1a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 1b) udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa;
- 2) działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 3) działalności charytatywnej;
- 4) podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- 5) działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- 6) działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
- 7) działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- 8) działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;
- 9) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- 10) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;
- 11) ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;
- 12) turystyki i krajoznawstwa;
- 13) udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego;
- 14) pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
- 15) promocji i organizacji wolontariatu;
- 16) promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;
- 17) działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
- 18) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;

19) działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w pkt 1–18

Rozdział 7. Formy współpracy

§ 7. Miasto i Gmina realizuje zadania publiczne we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Współpraca ta może odbywać się w formach finansowych i pozafinansowych.

§ 8. Pozafinansowe formy współpracy Miasta i Gminy Klimontów z organizacjami pozarządowymi dotyczą sfer:

1. informacyjnej, poprzez:

a) prowadzenie elektronicznej bazy danych o organizacjach pozarządowych, informowanie o zadaniach publicznych, które będą realizowane w danym roku wraz z podaniem wysokości środków przeznaczonych z budżetu gminy na realizację tych zadań, oraz o ogłaszanych konkursach ofert na projekty realizacji zadań publicznych, a także sposobach ich rozstrzygnięć, przekazywanie informacji za pośrednictwem mediów lokalnych o realizacji zadań publicznych,

2. organizacyjnej, poprzez:

- a) wyznaczenie pracownika do stałych kontaktów z organizacjami pozarządowymi.
- b) stworzenie systemu stałej informacji dla organizacji pozarządowych przez pracownika wyznaczonego do kontaktów o możliwościach pozyskania środków finansowych i pozafinansowych na realizację inicjatyw i projektów społecznych, zwłaszcza środków unijnych;
- c) podejmowanie inicjatyw integrujących organizacje pozarządowe wokół zadań ważnych dla lokalnego środowiska,
- d) współorganizowanie konferencji, spotkań itp. dotyczących współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi,
- e) przygotowywanie sprawozdań i analiz dotyczących realizacji niniejszej uchwały;

3. szkoleniowej, poprzez:

- a) inicjowanie lub współorganizowanie szkoleń podnoszących jakość pracy organizacji pozarządowych w sferze zadań publicznych,
- b) inicjowanie lub współorganizowanie szkoleń dotyczących m.in. pozyskiwania środków z funduszy Unii Europejskiej,
- c) angażowanie organizacji pozarządowych do wymiany doświadczeń i prezentacji osiągnięć;

4. w innych, obejmujących w szczególności:

- a) pomoc w nawiązaniu kontaktów międzygminnych;
- b) udostępnianie lokali w jednostkach organizacyjnych na spotkania organizacji lub organizację imprez;
- c) promocja działań na stronie internetowej gminy, w gazecie lokalnej oraz w innych gminnych publikacjach.

§ 9. Współpraca o charakterze finansowym, polegająca na zleceniu realizacji zadań publicznych, może odbywać się w formach:

- 1. powierzenia wykonania zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie jego realizacji;
- 2. wspierania takiego zadania wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie jego realizacji.
- 3. zlecenia realizacji zadań publicznych z pominięciem otwartego konkursu ofert, zgodnie z przepisami określonymi w art. 19a ustawy.
- 4. możliwość dofinansowania wkładu własnego dla organizacji pozarządowej z terenu gminy Klimontów, która pozyskała środki z innych źródeł spoza gminy na realizację projektu na terenie gminy Klimontów.

§ 10. Ustala się priorytetowe zadania realizowane w ramach Programu w roku 2021:

- 1. dla obszaru z § 6ust.18

- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;

tworzenie i prowadzenie świetlic, zagospodarowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży na terenie miejsca zamieszkania poprzez rozwijanie zainteresowań i talentów, poprawę sprawności fizycznej, rozwój umiejętności interpersonalnych, kształtowanie właściwych postaw społecznych **(na działania z tego obszaru przewiduje się kwotę - 13 000,00..zł)**

2. dla obszaru z § 6ust. 9

- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego:

a) odnowa i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz ochrona dóbr kultury; realizacja programów w zakresie edukacji kulturalnej, organizacja wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych, w szczególności koncertów, występów artystycznych, spektakli, konkursów, wystaw, dyskusji, prelekcji, plenerów, happeningów itp. przedsięwzięć artystycznych.**(na działania z tego obszaru przewiduje się kwotę - 10 000,00..zł)**

3. dla obszaru z § 6 ust. 1

- pomoc społeczna,

a) pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób **(na działania z tego obszaru przewiduje się kwotę -7 000,00zł)**

4 dla obszaru z § 6 ust. 10

- wspieranie i upowszechnianie kultury fizyczne j i sportu:

a) organizacja imprez mających na celu upowszechnianie aktywności sportowej wśród mieszkańców gminy; poprawa warunków uprawiania sportu przez zawodników klubów sportowych; osiągnięcie wyższych wyników sportowych przez zawodników klubów sportowych, poprawa kondycji fizycznej i psychicznej mieszkańców poprzez upowszechnienie rekreacji i aktywnego stylu życia, zwiększenie dostępności społeczności lokalnej do różnorodnych form aktywności sportowej będących alternatywnym sposobem spędzania wolnego czasu bez środków odurzających; realizację gminnych programów szkolenia sportowego; dofinansowanie zakupu sprzętu sportowego; dofinansowanie pokrycia kosztów organizowania zawodów sportowych lub uczestnictwa w tych zawodach; pokrycie części kosztów korzystania z obiektów sportowych dla celów szkolenia sportowego; dofinansowania wynagrodzenia kadry szkoleniowej **(na działania z tego obszaru przewiduje się kwotę - 140.000,00zł)**

3. dla obszaru z § 6 ust. 19

- działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w pkt 1–18.

Przygotowanie i realizacja projektów, cennych inicjatyw, które będą miały pozytywny wpływ na wizerunek Miasta i Gminy Klimontów, na realizację których organizacje pozyskiwać będą środki ze źródeł zewnętrznych **(na działania z tego obszaru przewiduje się kwotę -10 000,00zł)**

§ 11. 1. Na realizację zadań zawartych w Programie na rok 2021 w budżecie Gminy Klimontów przewiduje się kwotę **180.000,00..zł.**

2. Wysokość tych środków może ulec zmianie:

- 1) po uchwaleniu budżetu Miasta i Gminy Klimontów na rok 2021,
- 2) w sytuacji niewydatkowania wszystkich środków w ramach otwartych konkursów ofert,
- 3) niewykorzystanie wszystkich przekazanych środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań na podstawie zawartych umów, bądź w innych trybach przewidzianych odrębnymi przepisami,
- 4) nieogłoszenia otwartych konkursów ofert spowodowanych wystąpieniem innych nieprzewidzianych sytuacji (miedzy innymi pandemia COVID-19.)

Rozdział 8.

Zlecenie realizacji zadań publicznych

§ 12. Ogłaszając otwarty konkurs ofert w celu zlecenia realizacji zadań organizacjom pozarządowym oraz innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego Burmistrza Miasta i Gminy Klimontów opublikuje informację o nim:

1. w Biuletynie Informacji Publicznej,
2. umieści ją na tablicy ogłoszeniowej Urzędu Miasta i Gminy,
3. na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy.

§ 13. Decyzję o wyborze podmiotów, które uzyskają dotację, o wysokości dotacji oraz o wyznaczonych do sprawowania kontroli merytorycznej i finansowej nad realizacją zadań publicznych komórkach Gminy oraz gminnych jednostkach organizacyjnych podejmuje Burmistrz Miasta i Gminy Klimontów.

§ 14. 1. Określa się następujący tryb powoływania Komisji Konkursowych

- 1) Komisje powoływane są zarządzeniem Burmistrza Miasta i Gminy Klimontów, odrębnie dla każdego konkursu ogłoszonego na dane zadanie.
- 2) W skład Komisji wchodzi:
 - a) przedstawiciele Burmistrza Miasta i Gminy, tj.
 - b) zastępca Burmistrza Miasta i Gminy
 - c) pracownicy merytorycznego wydziału przygotowującego konkurs, przy czym dodatkowo do składu komisji mogą zostać powołani wskazani przez Burmistrza Miasta i Gminy pracownicy jednostek organizacyjnych gminy.
 - d) osoby wskazane przez organizacje, z zastrzeżeniem art.15 ust.2d ustawy.
- 3) W pracach Komisji z głosem doradczym mogą uczestniczyć osoby posiadające specjalistyczną wiedzę w zakresie dziedziny będącej przedmiotem konkursu, zwane dalej ekspertami,
- 4) Eksperta do składu komisji wskazuje i powołuje Burmistrz Miasta i Gminy.

2. Zasady działania komisji konkursowej do opiniowania ofert w otwartych konkursach ofert:

- 1) Komisja konkursowa obraduje na posiedzeniach zamkniętych, bez udziału oferentów.
- 2) Pracami Komisji kieruje Przewodniczący Komisji, a w przypadku jego nieobecności wyznaczony przez niego Członek Komisji.
- 3) Przewodniczący i członkowie Komisji przed pierwszym posiedzeniem, po zapoznaniu się z wykazem złożonych ofert, składają oświadczenie o bezstronności. W przypadku zaistnienia okoliczności, które wskazywać mogą na brak bezstronności członków Komisji przy dokonywaniu oceny ofert, członek Komisji podlega wyłączeniu od udziału w ocenie i opiniowaniu danej oferty.
- 4) Prace Komisji mogą być prowadzone w składzie co najmniej ½ składu jej członków.
- 5) Zadaniem Komisji jest badanie i ocena ofert na realizację zadań publicznych złożonych przez organizacje oraz proponowanie podziału środków pomiędzy wybranymi ofertami na podstawie oceny ofert.
- 6) Z posiedzenia Komisji sporządza się protokół zawierający w szczególności:
 - a) informacje o liczbie złożonych ofert oraz nazwę podmiotu i zadań,
 - b) informacje o dokonaniu oceny ofert,
 - c) proponowane kwoty dotacji przyznanych na wsparcie realizacji każdego zadania,
 - d) podpisy Przewodniczącego i Członków Komisji.
- 7) Po zakończeniu prac Komisji, Przewodniczący przekazuje protokół wraz z ofertami Burmistrzowi.
- 8) Ostateczną decyzję o wyborze i wysokości przyznanej dotacji podejmuje Burmistrz.
- 9) Wyniki otwartego konkursu ofert zawierające nazwę oferenta, nazwę zadania publicznego oraz wysokość przyznanych środków ogłasza się niezwłocznie w :
 - a) Biuletynie Informacji Publicznej,
 - b) siedzibie organu ogłaszającego konkurs,
 - c) stronie internetowej.
- 10) Udział w pracach Komisji Konkursowej jest nieodpłatny.

11) Komisja Konkursowa ulega rozwiązaniu z chwilą rozstrzygnięcia konkursu, do którego została powołana.

§ 15. Wykaz organizacji i zleconych zadań, na które przyznano dotacje oraz kwot przyznanych na realizację tych zadań, zostanie opublikowany na stronach internetowych gminy i wywieszony na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta i Gminy Klimontów.

§ 16. Wykaz podmiotów, którym zlecono realizację zadań publicznych w 2020 roku, zadań i kwot dotacji przyznanych na te zadania, będzie opublikowany w załączniku do sprawozdania z wykonania budżetu gminy za rok 2020.

§ 17. 1. W imieniu Burmistrza Miasta i Gminy kontrolę merytoryczną i finansową nad realizacją zadań publicznych przez organizacje sprawują odpowiednie, wyznaczone zarządzeniem, o którym mowa w § 13, komórki Gminy poprzez:

- 1) wizytowanie organizacji i ocenę sposobu realizacji zleconych zadań,
- 2) egzekwowanie przestrzegania postanowień zawartych w ustawie, umowach i Programie Współpracy Gminy Klimontów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok,
- 3) analizę i ocenę przedkładanych przez podmioty rozliczeń i sprawozdań,
- 4) egzekwowanie od podmiotów wyjaśnień, zwrotu środków niewykorzystanych lub wykorzystanych niezgodnie z umową.

2. Burmistrz Miasta i Gminy, na podstawie własnego rozeznania potrzeb lokalnych lub na wnioski organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego, może określić w ciągu roku kolejne zadania i ogłosić otwarte konkursy na ich realizację przez te podmioty, o ile w budżecie będą zabezpieczone środki na ten cel.

Rozdział 9. Ewaluacja

§ 18. Wnioski, uwagi i propozycje dotyczące funkcjonowania Programu współpracy Miasta i Gminy Klimontów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w 2021 roku, mogą być zgłaszane na bieżąco Radzie Miejskiej za pośrednictwem Komisji Spraw Społecznych, Oświaty i Kultury lub Burmistrzowi Miasta i Gminy.

§ 19. Przed wniesieniem pod obrady Rady Miejskiej Programu współpracy Miasta i Gminy Klimontów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok, zostaną przeprowadzone konsultacje społeczne.

§ 20. Burmistrz składa Radzie Miejskiej sprawozdanie z realizacji uchwały w terminie do dnia 31 maja roku następującego po roku sprawozdawczym uwzględniając w szczególności takie dane jak:

1. liczba organizacji pozarządowych podejmujących zadania publiczne na rzecz lokalnej społeczności;
2. liczba osób zaangażowanych w realizację zadań publicznych (w tym wolontariuszy);
3. liczba osób, które były adresatami różnych działań publicznych;
4. wysokość środków finansowych przeznaczonych z budżetu gminy na realizację tych zadań;
5. łączna wielkość środków finansowych i pozafinansowych zaangażowanych przez organizacje pozarządowe w realizację zadań publicznych na rzecz mieszkańców.

Rozdział 10. Sposób tworzenia Programu i przebieg konsultacji

§ 21. 1. Prace nad przygotowaniem Programu zostały przeprowadzone przez właściwą merytorycznie komórkę organizacyjną Urzędu Miasta i Gminy Klimontów.

2. Skierowanie projektu Programu do konsultacji z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku.

3. Konsultacje programu prowadzi się w sposób określany Uchwałą Nr XIX/165/12 Rady Gminy w Klimontowie z dnia 28 września 2012 roku w sprawie w sprawie szczegółowego sposobu konsultowania z radą działalności pożytku publicznego lub organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie projektów aktów prawa miejscowego

4. Projekt programu po rozpatrzeniu uwag i propozycji wniesienia przez organizacje pozarządowe przedkłada się na posiedzeniu Rady Miejskiej w Klimontowie celem przyjęcia Programu.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego uchwała, po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ... , roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Roczny program współpracy jest uchwalany do 30 listopada roku poprzedzającego okres obowiązywania programu.

Program współpracy Miasta i Gminy Klimontów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok został poddany konsultacjom społecznym.

Konsultacje społeczne przeprowadzone zostały w dniach 12.10.2020 r. - 06.11.2020 r.

Konsultacje przeprowadzono pisemnie z wykorzystaniem formularza zgłoszenia opinii określonego przez Burmistrza Miasta i Gminy Klimontów poprzez:

- przesłanie organizacjom działającym na terenie gminy Programu Współpracy Gminy Klimontów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2021 wraz z formularzem
- umieszczenie Programu Współpracy Gminy Klimontów z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2021 wraz z formularzem na BIP Klimontów, stronie internetowej Urzędu oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta i Gminy Klimontów .

W wyniku konsultacji zanotowano dwie opinie.

Pierwsza opinia dotyczyła propozycji uwzględnienia w elementach współpracy – z § 6 ust. 9 - Odnowa i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz ochrona dóbr kultury poprzez odnajdywanie oraz porządkowanie starych zabytkowych cmentarzy wojennych.

Druga opinia została złożona bez uwag.

Powyższe opinie nie miały wpływu na wprowadzenie zmian do Programu współpracy na rok 2021.